

Autor: Karel Veliký

Nejvýznamnější literární událostí loňského roku u nás bylo nesporně souborné vydání díla Williama Shakespeara v jednom svazku a z pera **jednoho překladatele**. Tato v každém smyslu slova velká kniha totiž volně navazuje na první foliové vydání Shakespeareových her z roku 1623, které založilo autorův evropský věhlas a bývá – nejen v Anglii – pokládáno za knihu tisíciletí. Bezmála čtyři sta let je shakespearovská „bible“ (což v překladu znamená „kniha“) nejcitovanějším, nejčtenějším a především nejhranějším dramatickým dílem v anglickém jazyce, bez něhož si nelze představit kulturní „kánon“ západní civilizace. Spolu s překladatelem Martinem Hilským jsme přesvědčeni, že „je dobré takovou knihu mít“.

Shakespearovo dílo je výjimečné už tím, kolik světa a životní zkušenosti je v něm obsaženo – kolik lásky, bolesti, úzkosti i radosti, kolik strachu, zoufalství a naděje. Snad každý si v něm proto může najít něco „svého“: „I přes vzdálenost čtyř staletí k nám mluví jasnou řečí a bezprostředně se nás týká.“, shrnuje M. Hilský. Platí to i pro biokulturní odlišnosti: v postavách Šajloka, benátského Žida, a Marcia zvaného Coriolanus, římského vůdce a válečníka, vylíčil Shakespeare „pravzory“ „Semity“ a „Indoevropana“ s jejich silnými i stinnými stránkami.

Šajlok z komedie Kupec benátský je především ziskuchtivý, zároveň však houževnatý; Marcius z tragédie Coriolanus pak především odvážný; smysl pro čest u něj ovšem přechází v arogantní pýchu; důsledkem jeho vypjatého individualismu je nejen okázalé pohrdání méně silnými a schopnými z nižších vrstev (onoho „davu, v němž z tisíce jeden za něco stojí“), ale nakonec i zrada vlastní patricijské „kasty“ a s ní celého Říma. Oba muži jsou – každý svým způsobem – velmi tvrdí a také titán Coriolanus se nechá, byť s odporem a zdráháním, přemluvit, aby jednal lživě i mimo válečné pole. Na rozdíl od Šajloka však dokáže projevit i soucit (s. 1333, v. 185 a násl.).

Evropa mezi Coriolanem a Šajlokem

Evropa zažila tisíciletí, v nichž jistě dominoval duch a charakter tak říkajíc coriolanovský;

staletí, v nichž řád a síly nesené intelekty a charaktery coriolanovskými soupeřily o Evropu se silami a pořádky šajlokovskými; ty tu v posledních desetiletích stále méně skrytě vládou. Nepotřebujeme však nového Coriolana, nýbrž nový velký „třetí charakter“, který zlomí panství zisku, otroctví úvěru a ukončí multikulturní etnocidu Evropy. A teprve z tohoto existenčního a osvobozenického boje vzejde se vší pravděpodobností i dávno marně vyhlášený „třetí umělec“: Homérova a Shakespearova formátu!

Ukázky:

PRVNÍ OBČAN (plebejec): *My nejsme dobří občané, protože jsme chudí občané. Patricijové jsou dobří občané, neboť ti si žijou dobře. Co jim přebývá, toho se nám nedostává. Kdyby nám dali své přebytky, místo aby je nechávali shnít, byl by to projev jejich lidskosti a dobré vůle. Jenomže my jim za to nestojíme. Naše bída je pro ně položka v inventáři jejich blahobytu – čím je nám hůř, tím líp oni vidí, jak jsou na tom dobře. Naše utrpení je pro ně zisk. Pojdte, holemi z nich vymlátíme holé živobytí. Nežízním po pomstě – to ví samo nebe. Mluví ze mne hlad.*

W. Shakespeare, *Dílo*, Academia, Praha 2011, s. 1291, v. 15-20

MARCIUS (patricij): *Utrousit o vás jedno dobré slovo by páchlo lží. Tak oč vám jde, vy psi? Válka vás děsí, mír z vás dělá zpupné prevíty. Každý hned pozná, že když máte být lvi, jste zajíci, když lišky, jste husy. Kloužete jak žhavé uhlí na ledě, nestálí jste jako kroupy na slunci. Uctíváte zločince jak hrdiny a soudům nadáváte. Zásluhy u vás vyslouží si zášť. Jak nemocní chcete to, co nejvíc vám škodí. Kdo dá na vaši přízeň, má ploutve z olova a stébly trávy chce kácet duby. Věřit vám? Spíš pověsit! Měníte názor každou minutu. Zbožňujete ty, co jste zavrhlí, padouch je, kdo dřív byl vaším hrdinou. Po celém Římu teď jenom tupíte senát, který jediný vás drží na uzdě – vždyť nebýt jeho, bozi to vědí, dávno byste se navzájem sežrali.*

W. Shakespeare, *Dílo*, Academia, Praha 2011, s. 1293, v. 165-180.

Dvě citace jasně ilustrující názor lidu na elitu a opačně. Dnes „lid“ (plebs, nikoli populus) v Evropě netrpí hladem a nikdo z „elit“ neriskuje smrt v přímém boji za vlast (patria), manipulace úředníků (konsulů) a intriky zastánců lidu (tribunů) ovšem existují i v demoliberálním režimu – stejně jako nestálost a jiné vlastnosti davu. Nerovnost mezi lidmi je zajisté věčná, byť se v různých obdobích uplatňují více různé kvality, přirozený vztah nadřazenosti a podřazenosti však nemusí být prost vší soudržnosti a respektu. Právě v Coriolanovi zazní i známé podobenství Menenia Agrippy o organicismu národa, v němž vzbuřené plebeje na Svaté hoře přirovnává ke vzpurným „oudům“ národního těla. [Plebejové, možná potomci původního předitalického obyvatelstva smíšeného se semitizovanými Řeky, byli snad podrobeni „Italiky“ podobně jako v Řecku potomci Pelasgů a Achájů dórskými kmeny: takový „úd“ je pak organickou sice, ale přece jen protézou.]

BASSANIO (benátský pán): *Což z urážky hned vzchází nenávisť?*

ŠAJLOK (benátský Žid): *Co, ty by ses dal dvakrát uštknout hadem?*

ANTONIO (kupec benátský): *Vždyť mluvíš s Židem, myslí na to, prosím.*

DĚLSKÝ POTÁPĚČ

*To můžeš spíš stát někde na pobřeží
a hučet do vln, aby přestal příliv;
to už spíš můžeš domlouvat se s vlkem,
proč bečí ovce, jejíž jehně sežral;
to už spíš můžeš kázat horským smrkům,
ať nešumí a stojí bez pohnutí,
když do nich perou rozběsněné vichry,
i tvrdost samu snáze obměkčíš,
než obměkčil bys, co je ještě tvrdší –
Židovo srdce. Proto prosím snažně,
už žádné přímluvy a domluvy
a skončeme to věčně podle práva:
chci rozsudek a Žid ať má svou vůli.*

W. Shakespeare, *Dílo*, Academia, Praha 2011, s. 241, Kupec benátský (IV. 1., 70-80)

Nejen národní a náboženské uvědomění, neporušený pud sebezáchovy, ale také tato „tvrdost srdcí“ umožnila nepočetnému židovskému lidu přetrvat, zatímco jejich protivníci, velcí hrdí Římané, se dávno rozplynuli v rasovém chaosu pozdní říše. Název jedné staré knížky se proto jeví nadčasový: Učme se od Židů! (B. Sedličanský, 1907).

Název: Dílo

Autor: William Shakespeare

Editor: Martin Hlinský

Formát / stran: vázaná, 21,8 × 27,5 cm, 1680 stran

Datum vydání: 2011

Nakladatelství: Academia

ISBN: 978-80-200-1903-5

EAN: 9788020019035

Knihu je možno objednat na stránkách vydavatelství Academia.cz. Nakladatelství Academia připravuje dotisk knihy.